

Базові рекомендації для судово-медичної фотозйомки тілесних ушкоджень і ран

Загальна інформація

Медично-правова оцінка: Оцінка, що надається лікарем, який опитує постраждалих та виконує фізичні та/або психологічні обстеження тих із них, які стверджують, що зазнали тортур та/або жорстокого поводження в іншій формі. Мета полягає в тому, щоб задокументувати та оцінити узгодженість описів фізичних і психологічних симптомів і ознак, а також доказів у іншій формі із тим, про що повідомила людина. Керівництво з ефективного розслідування та документування тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (більш відоме як Стамбульський протокол) встановлює стандарти та інструкції для проведення та оформлення таких оцінок.

Судово-медична фотографія: Процес документування тілесних ушкоджень, що забезпечує незмінні докази для судових розглядів та інших юридичних дій, які необхідні для притягнення до відповідальності тих, хто винен у порушенні прав людини.

Ці рекомендації є інструкцією для медичних працівників, юристів та інших фахівців, призначені для збирання судово-медичних фотографічних доказів тортур та жорстокого поводження без компрометації безпеки або конфіденційності постраждалих. Вони також можуть бути корисними для тих постраждалих, що хочуть самостійно сфотографувати свої тілесні ушкодження та поділитися цією інформацією з іншими.

Фотографії можуть бути ключовим компонентом медично-правової оцінки. Вони можуть доповнювати письмові звіти, бути візуальними доказами шрамів та тілесних ушкоджень, а також підтверджувати медичні висновки. Це не означає, що відсутність фотографій або чітких зображень тілесних ушкоджень свідчить про те, що такі ушкодження не існують, або що оцінка не є важливою. Незважаючи на це, належна фотозйомка може добре допомогти справі.

Стандарти Стамбульського протоколу для особистої фотозйомки можуть також використовуватись для медично-правових оцінок, що проводяться лікарями дистанційно (наприклад, використовуючи безпечну відео-платформу, а не віч-на-віч). Для проведення дистанційної оцінки потрібні додаткові зусилля, в тому числі створення надійних інструкцій, що стосуються зберігання, конфіденційності та гарантій безпеки до та після зйомки. Крім того, фотографії в дистанційному режимі можна робити за допомогою функції screenshot (знімок екрану), для того, щоб зберегти зображення, зроблені мобільним телефоном, планшетом або комп'ютером постраждалих (функція скріншот є у Zoom та інших додатках). За винятком цих особливостей, процедури дистанційного та особистого документування досить схожі.

Розділ I: Підготовка оцінювання

- Розробіть інструкцію для маркування фотографій. Кожна фотографія повинна містити:
  - Дату та час (цифровий штамп, або просто запис на аркуші паперу)
  - номер посвідчення особи або ім'я та прізвище постраждалого (або номер справи)
  - номер посвідчення особи або ім'я та прізвище фотографа
  - місце, де зроблена фотографія (якщо це не порушує конфіденційність)
  - номер (для кожного ураження чи тілесної травми)
  - номер фотографіїНаприклад, фотографія може мати позначку 245.3.2. – де 245 – це ідентифікаційний номер випадку, 3 – номер ураження, а 2 – номер фотографії.

Фотографії можуть бути ключовими компонентами медично-правових оцінок. Вони можуть доповнювати письмові звіти, служити візуальною документацією доказів шрамів та тілесних ушкоджень, та підтверджувати докази медичних висновків.

Підготовка оцінювання продовження

Рекомендації з дистанційної оцінки:

- Визначте, чи є віддалена платформа захищена та доступна для опитуваного.
  - Перевірте здатність технічної платформи робити скріншоти або фотографії.
  - Перед початком роботи, перевірте зв'язок WIFI для обох сторін.
- Попросіть співрозмовника надати круговий огляд кімнати, щоби показати всіх присутніх під час розмови, або відсутність інших людей.

- Розробіть інструкцію для безпечного та конфіденційного зберігання фотографій.
- Створіть форму передачі даних (Chain of Custody Form), яку потрібно заповнити (для прикладу дивись Форму, що додається).
- Переконайтеся в тому, що оцінка буде безпечною, конфіденційною та зручною для постраждалого.
- Упевніться, що в фотокамері, телефоні, планшеті або комп'ютері достатньо пам'яті для серії фотографій. Пам'яті повинно бути достатньо для всієї фотосесії.
- Повністю зарядіть камеру, телефон, планшет або комп'ютер перед сесією. Заряду батареї повинно вистачити на всю фотосесію.
- Очистіть об'єктив камери перед сесією.
- Ознайомтеся з налаштуваннями камери. У більшості випадків достатньо автоматичних налаштувань камер.
- Перед оцінюванням зробіть кілька тестових фотографій. Переконайтеся, що:
  - об'єкт у фокусі
  - кольори відповідають дійсності
- Якщо під час тестової фотозйомки кольори погані, то можна використати фотоспалах. Переконайтеся, однак, щоб експозиція для фотографій, зроблених за допомогою спалаху, не була занадто великою (тобто, щоб кольори не були занадто світлими).
- Майте під рукою рулетку, лінійку чи монету, або попросіть потерпілого мати їх перед сесією.

Розділ II: Інформована згода

- Перед будь-якою фотозйомкою, треба пройти процедуру інформованої згоди, щоби отримати дозвіл на фотозйомку.
- Поінформуйте постраждалого про процедуру фотозйомки та потенційне використання фотографій.
- Поясніть ризики, пов'язані з судово-медичною фотографією, включаючи можливість повторних травм або порушення конфіденційності, у тому випадку, якщо фотографії будуть втрачені або вкрадені.
- Якщо оцінюється постраждала особа жіночої статі, то при фотографуванні її тілесних ушкоджень повинна бути присутня інша жінка.
- Потерпілий може в будь-який момент відмовитися від фотографування.
- Потерпілий має право задавати будь-які питання.
- Подумайте, який одяг повинен зняти потерпілий. Уникайте зняття одягу без потреби.
- Продовжуйте брати інформовану згоду протягом усього процесу фотозйомки, щоби переконатися, що постраждалий не відчуває тиску на продовження зйомки.

***ПРИМІТКА.** Інформована згода не є повним схваленням – перед тим, як робити будь-яку фотографію, запитайте чи можна продовжувати, особливо якщо ви знімаєте обличчя, чутливі анатомічні частини або інші ідентифікуючі ознаки.*

Правильна фотозйомка може лише допомогти справі

Розділ III: Фотозйомка

Сфотографуйте всі наявні тілесні ушкодження, а також ті травми, про які повідомляє постраждалий.

Існують також додаткові рекомендації з отримання згоди чи дозволу від дітей, які показані у навчальному відео про інформовану згоду (дивись посилання наприкінці цього документу).

Частина А: Як фотографувати

Для фотозйомки користуйтеся цією стандартизованою процедурою: це забезпечить належну документацію.

- Користуйтеся лінійкою, монетою, ручкою або іншим предметом з відомим розміром для демонстрації розмірів ураження. Переконайтеся в тому, що лінійка або інший предмет не покриває жодних шрамів на фотографії.
- Для всіх фотографій обов'язково вкажіть (на лінійці або на аркуші паперу):
  - номер посвідчення особи або ім'я та прізвище постраждалого;
  - дату та час зйомки;
  - ідентифікаційний номер або ім'я та прізвище фотографа;
  - місце, де були зроблені фотографії;
  - номер (для кожного тілесного ураження або травми);
  - номер фотографії
- Відображення дати та часу:
  - Цифрове: використовуйте автоматичну позначку часу камери
  - Нецифрове: покажіть газету з датою, годинник або дайте часове маркування на фотографії. Газета з датою покаже, що фотографія була зроблена не раніше цієї дати.

Кожне ураження та шрам слід сфотографувати з трьох різних відстаней:

- Зйомка з великої дистанції: показує пошкоджену частину по відношенню до решти тіла.
- Зйомка з середньої дистанції: фіксує травму та навколишні анатомічні маркери (наприклад, суглоби, кінцівки). Потрібно показати розмір тілесного ушкодження та його розташування на тілі.
- Зйомка зблизька: зосереджується безпосередньо на самому шрамі або ураженні. Треба показати колір та форму ураження. Якщо є кілька невеликих уражень, одне коло іншого, то не потрібно фотографувати кожне з них окремо.

Загальний вигляд

Вигляд зблизька

На фотографіях не можна показувати обличчя неповнолітніх та постраждалих від сексуального насильства.

Фотозйомка продовження

Частина В:
Колір фото та
розташування

- Переконайтеся, що предмет зйомки заповнює все поле зору. Не залишайте зайвого місця у верхній, нижній або бічних частинах фотографії.
- Робіть кольорові фотографії.
- Бажано знімати при природному світлі, але для покращення яскравості можна використовувати лампи та інші джерела світла.
- Відрегулюйте освітлення або спробуйте інший ракурс, щоби переконатися, що рана помітна в порівнянні зі шкірою. Приймайте до уваги колір шкіри конкретної людини.
- Розташуйте камеру під кутом 90 градусів від тієї частини тіла, що фотографується, щоб уникнути кутового викривлення.
- Переконайтеся, що ви добре бачите, яку частину тіла ви фотографуєте.
- Зробіть знімки важливих уражень з різних ракурсів – це забезпечить можливість багатовимірного аналізу та дозволить уникнути порушень освітлення.
- Сфотографуйте постраждалих, які відтворюють своє положення (наприклад, захисну позу) під час отримання травм або під час жорстокого поводження: дайте повне зображення тіла, щоб продемонструвати вид травми.

Частина С:
Конфіденційність

- На фотографіях не можна показувати обличчя неповнолітніх або потерпілих від сексуального насильства (за винятком випадків, коли цього безпосередньо вимагає група юристів).
- Розмийте специфічні риси обличчя, такі як очі, рот, решту обличчя, помітні татуювання та інші впізнавані анатомічні маркери, якщо потерпілий не хоче розкривати свою особу.
- Як альтернативу розпізнаванню обличчя можете використувати надійну систему маркування.
- Уникайте зйомки ушкоджень статевих органів, якщо це не є абсолютно необхідним у даному випадку.

Частина D:
Фотографування
одяг

Можна також фотографувати одяг, який був одягнений у день (дні) арешту свідка та/або у день, коли були заподіяні тілесні ушкодження. Одяг може надавати докази наявності насильства або присутності конкретних дій (наприклад, дірки, плями крові, кольорове маркування, тощо)

- Використовуйте лінійку коли фотографуєте одяг із плямами та дірками.
- Задokumentуйте час, дату та ідентифікаційні номери, а також імена та прізвища постраждалого та фотографа (за їхньою згодою).
- Якщо ви хочете зберегти одяг, не періть його. Зберігайте одяг тільки в паперових (а не пластиківих) пакетах. Повітря допомагає зберіганню цього виду доказів.
- Дотримуйтеся форми передачі даних для доказів цього типу.

Для проведення дистанційних оцінок потрібні додаткові зусилля, наприклад для забезпечення надійних інструкцій по зберіганню, конфіденційності та гарантіям безпеки до та після фотозйомки.

Розділ IV: Маркування

- Позначайте фотографії номерами в порядку зйомки.
- Назви файлів фотографій НЕ повинні включати ім'я та прізвище постраждалого. Використовуйте числовий код, пов'язаний з постраждалою особою.
- Використовуйте схематичну діаграму тіла людини (дивись Додаток III до Стамбульського протоколу) для задокументування та описів всіх тілесних ушкоджень, шрамів та травм.
- Переконайтеся, що номери фотографій і маркування відповідають документації про травму на схематичній діаграмі людського тіла та в свідченні під присягою.
- Включіть бокову частину (ліворуч або праворуч) ураження або шраму для зображень крупним планом, використовуючи символи: Л (ліворуч) і П (праворуч), або S (sinistra) і D (dextra).
- Додайте свідчення, що підтверджує вашу присутність під час фотозйомки. Це вкрай важливо, якщо ви отримали зображення, які сам постраждалий зробив під час оцінки.

Розділ V: Зберігання

- Не редагуйте та не змінюйте зображення після зйомки.
- Не редагуйте та не змінюйте назву файлу чи дату після його створення.
- Захистіть усі фотографії, діаграми та пов'язані з ними документи у безпечному, захищеному паролем файлі в автономному режимі (offline) або в безпечній цифровій хмарі даних.
- Використовуйте замкнену шафу для надрукованих фотографій.
- Зберігайте докази користуючись Формою передачі даних. (Дивись приклад у Формі, що додається.) Задокументуйте:
- Хто і коли зробив оригінальне фото.
- Кому і коли була передана фотографія.
- Зберігайте докази в місці, захищеному від крадіжок та/або речовин, що можуть спричинити пошкодження.

Рекомендації з дистанційної оцінки:

Постраждалі особи можуть уже мати свої фотографії.

- Перед інтерв'ю запитайте, чи вони мають такі фотографії.
- Попросіть згоди на збір, використання та розповсюдження цих фотографій.
- Запишіть, хто зробив ці фотографії, час і дату, а також місце зйомки.
- Під час опитування свідків можна попросити їх сфотографувати себе. Дотримуйтесь процедури, що наведена в цих Рекомендаціях.

Зйомка мобільним телефоном або планшетом

- Зафіксуйте пристрій, тримаючи його обома руками. Інколи телефон фіксувати легше, якщо тримати його горизонтально.
- Залиште увімкненими налаштування часу та дати.
- Переконайтеся, що об'єкт вашої фотозйомки у фокусі, відцентруйте його у видошукачі. Залишайтеся в автоматичному режимі та використовуйте спалах, якщо немає природного освітлення.
- Якщо це можливо: намагайтеся робити фотографії задньою камерою, тобто не використовуйте режим селфі.

Довготривала фотозйомка

Синці можуть з'явитися лише через деякий час після нанесення травми. Синці також можуть змінювати розмір (наприклад, збільшуватися в розмірі) і змінювати колір.

За обставин, коли травма була завдана зовсім недавно, може бути корисним знову сфотографувати синці через кілька днів або попросити потерпілого це зробити.

Зберігання продовження

- Використовуйте шифрування.
- Якщо потрібно надіслати фотографії електронною поштою – використовуйте шифрування.
- Якщо потрібно роздрукувати та вислати фотографії звичайною поштою, напишіть номер файлу на звороті кожної фотографії та надішліть фотографії в запечатаному конверті.

Додаткові ресурси

За посиланнями (дивись нижче) також можна переглянути відео, що надають скорочені інструкції щодо інформованої згоди та проведення судово-медичної фотозйомки. Незважаючи на те, що вони були розроблені для отримання інформованої згоди та для судово-медичної фотозйомки для випадків сексуального насильства у кількох африканських країнах, там є корисні інструкції, які мають ширше застосування:

- **Інструкції щодо інформованої згоди або дозволу:**
<https://phr.org/how-to-obtain-meaningful-informed-consent/>
- **Інструкції щодо судово-медичної фотозйомки:**
  - <https://phr.org/what-is-forensic-photography/>

Physicians for
Human Rights

Понад 35 років Лікарі за права людини (Physicians for Human Rights – PHR) використовують наукові дослідження та унікальний досвід медичних працівників, щоб задокументувати серйозні порушення прав людини та привернути до них увагу в усьому світі. Лікарі за права людини (PHR), які отримали Нобелівську премію миру за свою роботу проти використання наземних мін та їх розмінування, використовують свої розслідування та досвід, для відстоювання прав тих медичних працівників та закладів, що переслідуються, запобігання тортурам, документування масових звірств та притягання до відповідальності тих, хто порушує права людини.

Збір доказів
Форма передачі даних

Справа № _____

Зразок № _____

Дата збору: _____

Час збору: _____

Опис: _____

Місце (де знайдено, вилучено або виготовлено):
_____

Забір зразка виконаний (ким) :

_____

(вказіть повне ім'я [імена] та прізвище друкованими літерами)

_____

(Підпис)

_____

(Посада та установа)

Передано (від кого):

_____

(вказіть повне ім'я [імена] та прізвище друкованими літерами)

_____

(Підпис)

_____

(Посада та установа)

Передано (кому):

_____

(вказіть повне ім'я [імена] та прізвище друкованими літерами)

_____

(Підпис)

_____

(Посада та установа)

Дата передачі:

Час:

_____